

**Regionalna strategija
ruralnog razvoja
Baničko-Podunavlje
2016 - 2020.**

Regionalna strategija ruralnog razvoja pripremljena je u okviru projekta Evropeizacija lokalnih politika u oblasti ruralnog razvoja, uz podršku Fondacije za otvoreno društvo Srbija. Stavovi izneti u ovoj brošuri nisu nužno stavovi Fondacije za otvoreno društvo. Za sadržaj brošure odgovorna je isključivo Regionalna razvojna agencija „Braničevo-Podunavlje“.

Izdavač:
Regionalna razvojna agencija „Braničevo-Podunavlje“ doo
Požarevac
Stari korzo 30/3, 12 000 Požarevac
+381 (0)12 510 824
www.rra-bp.rs
office@rra-bp.rs

Uredila:
Ivana Antonijević

Dizajn i štampa:
Kompromis dizajn, Požarevac

Fotografije:
Regionalna razvojna agencija „Braničevo-Podunavlje“

Raznolikost je naša snaga!

Braničevo-Podunavlje kao dominantno ruralan region, karakteriše bogatstvo prirodnih resursa, kulturnog i istorijskog nasleđa, dobra geografska povezanost sa ključnim saobraćajnim pravcima i internacionalnim koridorima, kao i raznolikost potencijala za razvoj različitih privrednih delatnosti. Pored toga, najvrednije u Regionu su svakako veštine, znanja i vrline njegovih stanovnika.

Proteklih decenija, sela u Regionu i njihovi meštani, pogođeni su izrazitom depopulacijom, visokim rizikom od siromaštva i društvenom marginalizacijom. Poljoprivredna proizvodnja kao jedan od ključnih privrednih sektora Regiona nije dovoljno konkurentna, a potencijali za druge privredne aktivnosti na selu nisu dovoljno razvijeni. Osnovna komunalna i saobraćajna infrastruktura je na nezavidnom nivou. Mladi u potrazi za zaposlenjem i nezadovoljni kvalitetom života i dalje odlaze iz svojih sela.

Svrha Regionalne strategije ruralnog razvoja je da na temelju identifikovanih ključnih snaga i potencijala ruralnih sredina u Regionu, formuliše osnovne pravce razvoja u narednom periodu. Kao rezultat višemesečne saradnje i partnerstva između lokalnih samouprava i drugih javnih institucija, organizacija civilnog društva, privatnog sektora i poljoprivrednih proizvođača iz Regiona, odnosno zajedničkog rada gotovo 200 učesnika, Strategija definiše Viziju ruralnih sredina Regiona i način na koji će se ona ostvarivati – kroz 4 Prioriteta i realizaciju 12 Specifičnih ciljeva, odnosno 36 predviđenih Mera.

Pravi posao tek predstoji, da se kroz formiranje Regionalne platforme za ruralni razvoj i različite partnerske inicijative, pripremaju i implementiraju projekti koji će sela u Regionu učiniti privlačnima za život i rad.

Slika regiona Braničevo-Podunavlje

Region Braničevo-Podunavlje se nalazi u centralnoistočnom delu Srbije - samo sat vožnje od Beograda i na granici sa Rumunijom, dobro je povezan sa panevropskim koridorima X i VII. Ukupna površina iznosi 5.107 km² što je 5,8% teritorije Srbije. Ukupno 71,35% teritorije Regiona čini poljoprivredno zemljište. Region čine dva administrativna okruga: Braničevski i Podunavski, a 375.736 stanovnika ili 5,24% od ukupnog stanovništva Srbije živi u 2 grada i 9 opština. Geografski, Region je podeljen na istočni brdsko-planinski deo (Homoljsko-Kučajske planine) i centralnozapadni deo, okružen rekama: Dunavom na severu, i njegovim pritokama Velikom Moravom, Pekom i Mlavom, sa juga. Posledično, karakterišu ga i 2 tipa klime: planinska i kontinentalna.

Najvažniji privredni sektori u Regionu su rudarstvo i energetika, proizvodnja čelika, metaloprerađivačka i mašinska industrija, poljoprivreda i prehrambena industrija.

Nivo razvijenosti opština¹

Grupa nerazvijenih područja	Stepen razvijenosti	Opštine BP regiona
1.	Iznad republičkog proseka	Požarevac
2.	80-100% republičkog proseka	Smederevo
3.	60-80% republičkog proseka	Velika Plana, Veliko Gradište Smederevska Palanka
4.	Ispod 60% republičkog proseka	Žabari, Žagubica Kučevo, Malo Crniće Petrovac na Mlavi
Devastirane	Ispod 50% republičkog proseka	Golubac

¹ Vlada RS: Uredba o utvrđivanju jedinstvene liste razvijenosti regiona i jedinica lokalne samouprave za 2014.

Region u brojevima

Pokazatelj	BP region	Godina ²
Površina u km ²	5.107	
Broj naselja	248	2007.
Broj područja sa otežanim uslovima rada u poljoprivredi	38	2013.
Broj planinskih područja	10	2013.
Stanovništvo	375.736	Procena na dan 20.06.2013.
Smanjenje stanovništva 2002 - 2013.	-8,53%	Popis stanovništva 2002. i procena za 2013.
% radno aktivnog stanovništva (15-64)	67%	2013.
% mladih (20-39)	24,90%	2013.
Broj stanovnika na km ²	102	2013.
Broj aktivnih privrednih društava	3.209	2014.
Broj aktivnih samostalnih preduzetnika	10.379	2014.
Broj nezaposlenih lica	26.885	31.12.2013.
Prosečna neto zarada u RSD	41.282,5	2014.
Poljoprivredno zemljište ha	364.385 (71,35%)	2012.
Korišćeno poljoprivredno zemljište ha	209.804 (40,94%)	2012.
Broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava	45.824	2012.
Broj poljoprivrednih gazdinstava manjih od 2 ha	18.227 (19,88%)	2012.
Broj članova i stalno zaposlenih na poljoprivrednom gazdinstvu	105.508	2012.
Broj poljoprivrednih gazdinstava koja se bave dodatnom profitabilnom aktivnošću	3.259 (7,11%)	2012.
Broj turističkih noćenja	91.967	2013.

² Republički zavod za statistiku: Opštine i regioni u Srbiji 2014., Popis poljoprivrede 2012., Agencija za privredne registre, Zakoni i Uredbe Vlade RS

Ključni potencijali

- Dobra povezanost Regiona (Koridori X i VII)
- Kvalitetna i raznovrsna životna sredina
- Bogatstvo prirodnih i energetskih potencijala
- Dobra baza znanja u sektoru poljoprivrede, prerade i tradicionalnih zanata
- Raspoloživa radna snaga
- Kvalitetno i raznovrsno kulturno-istorijsko nasleđe
- Aktivizam zajednice i međusektorska saradnja u porastu

Prioritetne oblasti

Vizija

Socijalno-ekonomska sigurnost meštana, kvalitetan i perspektivan život mladih, u uređenim, očuvanim i savremenim seoskim zajednicama.

Misija

- **Unaprediti konkurentnost poljoprivrede** na osnovu znanja, tradicije, prirodnih potencijala i saradnje
- **Razviti preduzetništvo i inovacije** u perspektivnim privrednim granama
- **Unaprediti javnu infrastrukturu** (posebno sisteme vodosnabdevanja, prečišćavanja otpadnih voda i komunalni otpad) i **saobraćajnu povezanost**
- **Održivo upravljati životnom sredinom** i očuvati biodiverzitet
- **Podsticati među-sektorsku i teritorijalnu saradnju** i partnerstva
- **Unaprediti građanski aktivizam** i podržati lokalne inicijative
- **Unaprediti kvalitet života na selu** kroz različite usluge i socijalnu inkluziju
- **Očuvati tradicionalne vrednosti, nasleđe i identitet regiona**
- **Poboljšati povezanost i saradnju sa dijasporom** (promocija i pozicioniranje Regiona)
- **Smanjiti depopulaciju, posebno kroz podršku mladima**
- **Učiti iz primera dobrih praksi** u oblasti ruralnog razvoja zemalja EU
- **Unaprediti kapacitete lokalnih samouprava** za poslove i nadležnosti u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja

Prioritetna oblast 1: Konkurentnija poljoprivreda

Cilj 1.1. Unaprediti stručnost i veštine proizvođača

Uprkos tradicionalnim znanjima i veštinama proizvođača u Regionu, trenutne poljoprivredne prakse nisu dovoljno usklađene sa važećim standardima i zahtevima tržišta u različitim oblastima. Ovaj cilj teži edukaciji posebno mladih proizvođača i podsticanju većeg transfera znanja, inovacija i dobrih praksi.

Mere:

- 1.1. Unapređenje informisanosti postojećih i budućih proizvođača
- 1.2. Unapređenje znanja i veština proizvođača
- 1.3. Podsticanje inovacija, istraživanja i razvoja

Cilj 1.2. Podsticati udruživanje i poslovnu saradnju

Kao jedno od osnovnih ograničenja za uspešnije poslovanje poljoprivrednih proizvođača identifikovana je nedovoljna saradnja između različitih aktera unutar sektora. Ovaj cilj predviđa različite podsticajne mere koje bi pozitivno uticale na trenutno negativne stavove i rezervisanost poljoprivrednih proizvođača, gazdinstava i ruralnog stanovništva uopšte.

Mere:

- 2.1. Jačanje postojećih i osnivanje novih organizacija proizvođača
- 2.2. Poslovno povezivanje
- 2.3. Modeli održivih poljoprivrednih gazdinstava/sela

Cilj 1.3. Unaprediti tržišnu pozicioniranost proizvoda iz Regiona

Ovaj cilj nastoji da unapredi pozicioniranost poljoprivrednih proizvoda iz Regiona na perspektivnim tržištima, kroz niz mera koje adresiraju različite identifikovane slabe tačke u procesu. Fokus je na razvoju postojećih – posebno tradicionalnih „brend“ proizvoda i novih konkurentnih proizvoda kroz različite oblike dodavanja vrednosti i unapređenja kvaliteta u skladu sa tržišnim zahtevima i trendovima, kao i njihovom kvalitetnijem marketingu. Predložene mere nastoje da iskoriste na poseban način povoljnu geografsku povezanost Regiona, kao i postojeću mrežu za prodaju i otkup.

Mere:

- 3.1. Profesionalni marketing
- 3.2. Dodavanje vrednosti poljoprivrednim proizvodima
- 3.3. Integralna i organska proizvodnja
- 3.4. Brendiranje i oznake kvaliteta regionalnih proizvoda

Cilj 1.4. Unaprediti uslove za proizvodnju

Ovaj cilj teži unapređenju preduslova za obimniju i efektivniju poljoprivrednu proizvodnju u Regionu. Trenutno identifikovana ograničenja i rizici kojima se ne upravlja na odgovarajući način, zahtevaju sistematski i multi-disciplinarni pristup u njihovom rešavanju.

Mere:

- 4.1. Zaštita od nepovoljnih prirodnih uticaja
- 4.2. Investicije u fizička sredstva poljoprivrednih gazdinstava
- 4.3. Povećanje iskorišćenosti poljoprivrednog zemljišta

Prioritetna oblast 2: Raznovrsnija ruralna ekonomija i jače preduzetništvo

Cilj 2.1. Podsticati diversifikaciju i inovacije

Sobzirom na činjenicu da dohodovne aktivnosti u ruralnim sredinama Regiona uglavnom zavise od primarne poljoprivredne proizvodnje, ovaj cilj nastoji da unapredi mogućnosti za samo/zapošljavanje u ruralnim sredinama kroz identifikaciju i promociju perspektivnih nepoljoprivrednih sektora, kao i stimulisanje inovacija.

Mere:

- 1.1. Identifikacija i promocija perspektivnih sektora
- 1.2. Podsticanje inovacija i transfer znanja i dobrih praksi iz EU

Cilj 2.2. Razvoj preduzetništva

Ovaj cilj teži da unapredi okruženje za nastanak novih i razvoj postojećih MSPP, kao i tržišnu poziciju postojećih MSPP i stvaranje socijalnih preduzeća, sve sa ciljem većeg samo/zapošljavanja.

Mere:

- 2.1. Razvoj poslovne infrastrukture i usluga podrške preduzetništvu
- 2.2. Unapređenje konkurentnosti postojećih MSPP i podsticanje saradnje
- 2.3. Razvoj socijalnog preduzetništva

Cilj 2.3. Razvoj ruralnog turizma

Ovaj cilj nastoji da pozicionira ruralni turizam u Regionu, koji je identifikovan kao sektor sa najvišim razvojnim potencijalom. U fokusu su aktivacija postojećih potencijala, unapređenje kvaliteta turističkih proizvoda i promocija regionalne ponude.

Mere:

- 3.1. Informisanje i edukacije
- 3.2. Razvoj integrisanih turističkih proizvoda/ponude
- 3.3. Promocija i marketing

Prioritetna oblast 3: Poboljšana infrastruktura i održivo upravljanje resursima

Cilj 3.1. Unaprediti i razviti javnu infrastrukturu

Ovaj cilj teži unapređenju kvaliteta života u ruralnim sredinama u kontekstu korišćenja i unapređenja različitih tipova javne infrastrukture, a posebno onih koji su identifikovani kao gorući problemi sa višestruko negativnim uticajem i onih koji trenutno predstavljaju neiskorišćeni resurs za različite namene.

Mere:

- 1.1. Javna infrastruktura
- 1.2. Turistička infrastruktura
- 1.3. Javni objekti

Cilj 3.2. Zaštita životne sredine i održivo upravljanje prirodnim resursima

Ovaj cilj nastoji da unapredi stanje životne sredine u ruralnim područjima Regiona, ispita prirodne resurse i promoviše principe održivog korišćenja istih.

Mere:

- 2.1. Upravljanje zemljištem i vodama
- 2.2. Zaštita životne sredine
- 2.3. Obnovljivi izvori energije
- 2.4. Očuvanje biodiverziteta

Prioritetna oblast 4: Unapređene društvene delatnosti i jačanje partnerskih inicijativa

Cilj 4.1. Podsticati saradnju, partnerstva i partnerske inicijative

Ovaj cilj teži da unapredi među-sektorsku saradnju između svih zainteresovanih strana na lokalnom i regionalnom nivou, kako bi se unapredio obim i kvalitet razvojnih inicijativa u svim oblastima ruralnog razvoja. Fokus će biti na promociji i primeni EU praksi i modela u oblasti lokalnih/regionalnih inicijativa, kao i unapređenju lokalnih politika.

Mere:

- 1.1. Među-sektorska i teritorijalna saradnja/partnerstva/inicijative
- 1.2. Lokalne strategije ruralnog razvoja
- 1.3. Unapređenje lokalnih politika i jačanje kapaciteta lokalnih samouprava i javnog sektora

Cilj 4.2. Unaprediti dostupnost i kvalitet različitih usluga

Nedovoljna dostupnost različitih usluga u ruralnim sredinama direktno utiče na kvalitet života njihovih meštana, posebno nezaposlenih, mladih i starije populacije. Ovaj cilj nastoji da unapredi obim i kvalitet različitih sadržaja i usluga, kako bi se omogućio veći stepen socijalne sigurnosti i zadovoljstva meštana.

Mere:

- 2.1. Unapređenje zapošljivosti kroz obrazovanje
- 2.2. Unapređenje kvaliteta socijalne i zdravstvene zaštite
- 2.3. Unapređenje dostupnosti kulturno-sportske ponude

Cilj 4.3. Podrška socijalnoj inkluziji

Ovaj cilj teži unapređenju socijalne inkluzije i direktno doprinosi smanjenju rizika od siromaštva, posebno različitih ranjivih grupa u ruralnim sredinama.

Mere:

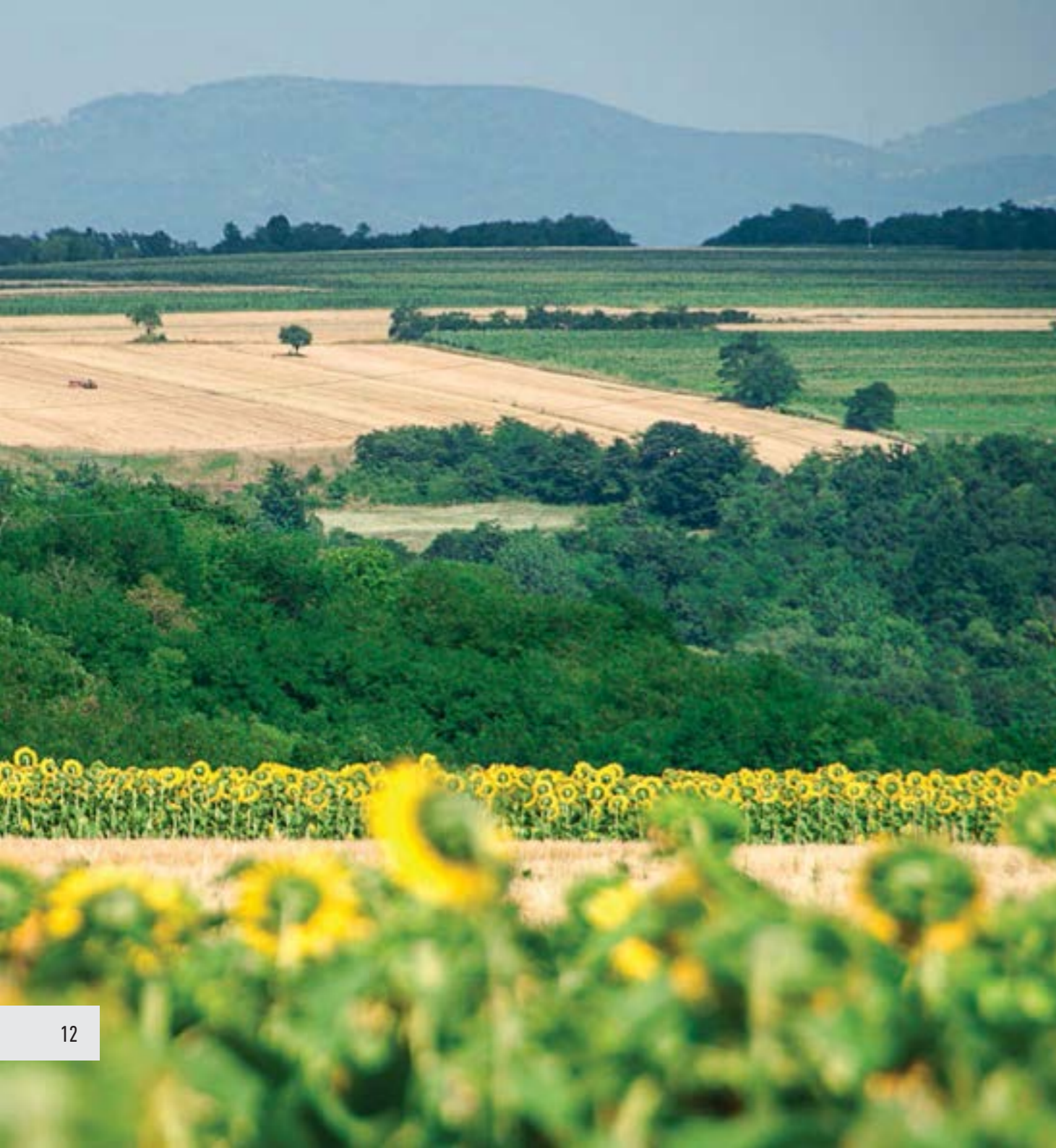
- 3.1. Osaživanje ranjivih grupa
- 3.2. Promocija ravnopravnosti i ljudskih prava

Usklađenost sa strateškim i planskim dokumentima

U skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju Srbije EU i Nacionalnim programom za usvajanje pravnih tekovina EU 2014 - 2018. kao i aktuelnim reformskim procesima na nacionalnom nivou (usaglašavanje sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom EU i praćenje ciljeva strategije Evropa 2020 i Strategija za Dunavski i Jadransko-Jonski region), Strategija prati preporuke Prostornog plana RS 2010 - 2020. i niza nacionalnih sektorskih strategija, a posebno aktuelnih strategija razvoja poljoprivrede i ruralnog razvoja, smanjenja siromaštva, održivog razvoja, razvoja MSP i preduzetništva, zapošljavanja, turizma, zaštite životne sredine i reforme i unapređenja sistema upravljanja javnim politikama. Strategija takođe odražava prioritete Regionalnog prostornog plana za područje Podunavskog i Braničevskog upravnog okruga, kao i svih lokalnih strategija održivog i ruralnog razvoja gradova i opština iz Regiona.

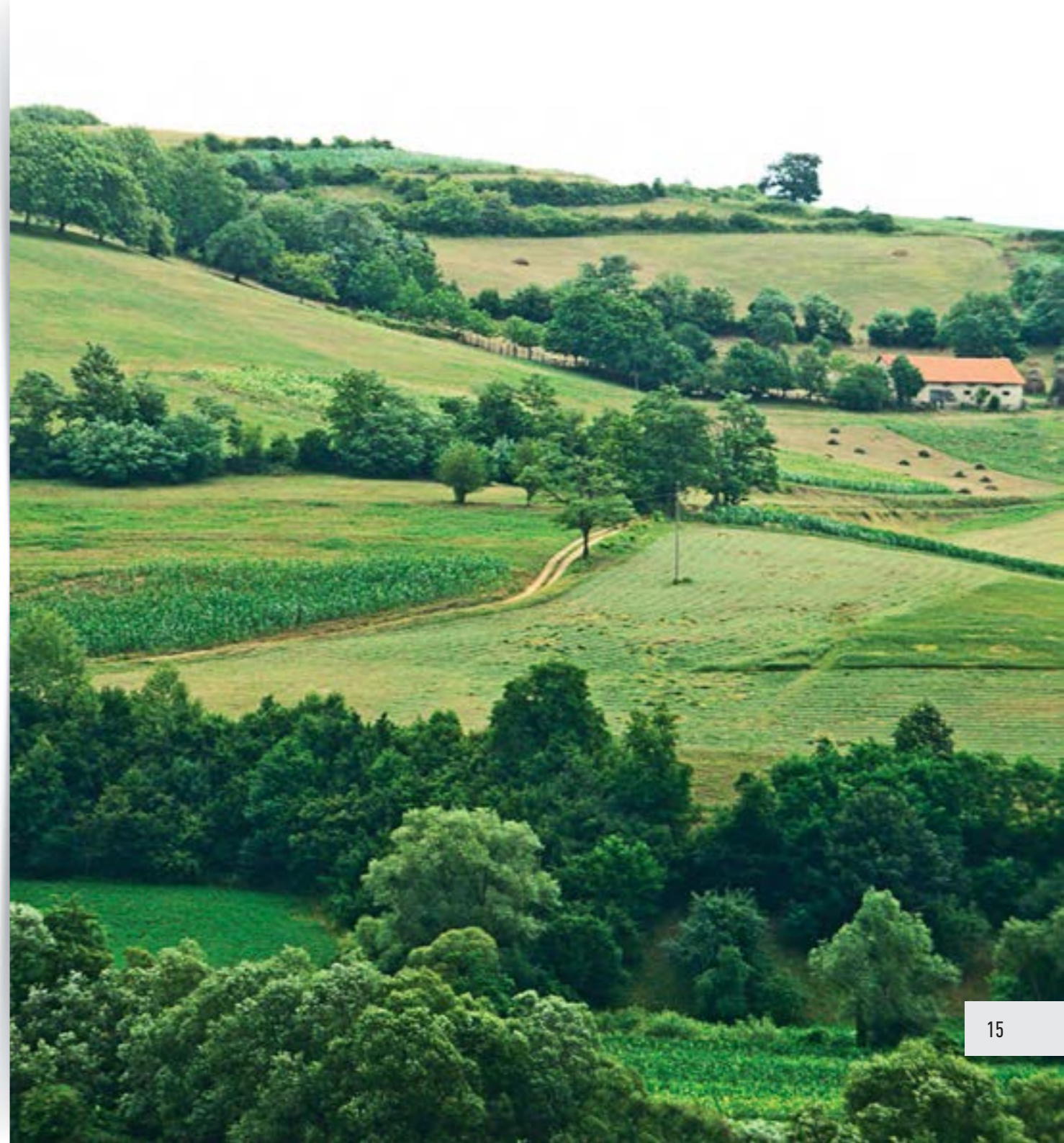
Potencijalni izvori finansiranja

Vrsta projekata	Tip projekata	Potencijalni izvori finansiranja
Javna infrastruktura	<i>Komunalna infrastruktura, javni objekti, turistička infrastruktura, signalizacija i atrakcije, projektno-tehnička i planska dokumentacija, zaštita životne sredine, različiti pilot-projekti...</i>	EU/IPA (Program prekogranične saradnje Rumunija - Srbija, Dunavski transnacionalni program, Jadransko-Jonski transnacionalni program, ...) Nacionalne donacije (javni pozivi resornih ministarstva, nacionalni fondovi i agencije,...) Donacije pojedinih država i programa (POPOS, GIZ-KWD, SDC, ADA, ...) Kreditne linije (KfW, EBRD, ...) Budžeti opština
Soft projekti	<i>Razvoj različitih usluga, obuke, zapošljavanje, informisanje, promocije, studije i istraživanja, umrežavanje, razvoj turističkih proizvoda, inovacije, kultura i sport, brendiranje, inkluzija, različiti pilot-projekti...</i>	EU/IPA (IPARD II, Program prekogranične saradnje Rumunija - Srbija, Dunavski transnacionalni program, Jadransko-Jonski transnacionalni program, Program za konkurentnost malih i srednjih preduzeća - COSME, Program za zapošljavanje i socijalne inovacije - EaSI, Erasmus+, Program za podršku civilnom društvu i medijima, Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava - EIDHR, Evropa za građanke i građane, Evropska podrška za inkluziju Roma, Horizont 2020, Kreativna Evropa, ...) Nacionalne donacije (javni pozivi resornih ministarstva, nacionalni fondovi,...) Donacije pojedinih država i programa (POPOS, GIZ-KWD, SDC, FODS, UNESCO, Norveška ambasada, Centralno-evropska inicijativa - CEI, ...) Budžeti opština
Javno-privatni projekti	<i>Poslovne i agro zone/inkubatori, diversifikacija privrednih aktivnosti, jačanje lanaca vrednosti, dodavanje vrednosti poljoprivrednim proizvodima, OIE, turistička infrastruktura, klasteri, socijalno preduzetništvo, inovacije, lokalne/ regionalne partnerske inicijative, ...</i>	EU/IPA (IPARD II, Program za konkurentnost malih i srednjih preduzeća - COSME, Program za zapošljavanje i socijalne inovacije - EaSI, Horizont 2020, ...) Nacionalne donacije (javni pozivi resornih ministarstva, nacionalni fondovi,...) Donacije pojedinih država i programa (POPOS, GIZ-KWD, SDC, Centralno-evropska inicijativa - CEI, ...) Kreditne linije (KfW, EBRD, ...) Privatni investitori Budžeti opština

Implementacioni okvir

Uspešna implementacija ove Strategije predviđa visoku uključenost svih zainteresovanih strana iz Regiona, kroz angažman u različitim multisektorskim partnerstvima.

Indikatori uspešnosti

Prioritetna oblast	Indikator uticaja	Polazna osnova (2016.)	2020 + 2
1. Konkurentnija poljoprivreda	1. % korišćenog poljoprivrednog zemljišta 2. Br. realizovanih projekata	40,94% (2012) 0	50% 30
2. Raznovrsnija ruralna ekonomija i jače preduzetništvo	1. Broj novih radnih mesta 2. Broj novih preduzeća/komercijalnih PG 3. Broj turističkih noćenja 4. Br. realizovanih projekata	0 0 91.967 (2014) 0	300 20 120.000 30
3. Poboljšana infrastruktura i održivo upravljanje resursima	1. % domaćinstava priključenih na javni sistem vodosnabdevanja 2. % domaćinstava priključenih na javni sistem kanalizacije	67,63% (2013) 47,76% (2013)	80% 70%
4. Unapređene društvene delatnosti i jačanje partnerskih inicijativa	1. Broj partnerskih inicijativa 2. Broj učesnika u procesu obuka (od čega žene, mladi, ...)	0 0	10 1.500

Grad Požarevac
www.pozarevac.rs

Grad Smederevo
www.smederevo.org.rs

Opština Smederevska Palanka
www.smederevskaPalanka.rs

Opština Velika Plana
www.velikaplana.rs

Opština Kučevo
www.kucevo.rs

Opština Petrovac na Mlavi
www.petrovacnamlavi.rs

Opština Veliko Gradište
www.velikogradiste.rs

Opština Žabari
www.zabari.org.rs

Opština Žagubica
www.zagubica.org.rs

Opština Malo Crniće
www.opstinamalocrnice.org

Opština Golubac
www.golubac.org.rs

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA